

KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNA

- İlgi: a. 24/03/2017 tarihli ve 86171061-100.06.02.02-E.2487 sayılı yazınız.
b. 30/03/2017 tarihli ve 86171061-101.06.02.02-E.2632 sayılı yazınız.
c. 30/03/2017 tarihli ve 86171061-101.06.02.02-E.2651 sayılı yazınız.
d. 31/03/2017 tarihli ve 19375276-659-E.12353 sayılı yazımız.
e. 28/04/2017 tarihli ve 86171061-101.07.04-E.4153 sayılı yazınız.

12 Mart 2017 tarihinde ÖSYM tarafından yapılan ve üniversiteye girişin ilk basamağını oluşturan Yükseköğretime Geçiş Sınavına (YGS), Kılavuzla birlikte ilan edilen yeni sınav kuralları gereği geç geldiği için sınav binasına alınmayanların durumu hakkında Kamu Denetçiliği Kurumunun (KDK) 2017/2171 başvuru numaralı, 28.04.2017 tarihli Kararı ile iki tavsiyede bulunmaktadır. Bunlardan **ilk tavsiye kararı**; “Kurumumuza başvuran ve 116 adayın sınav saatinden önce sınav binalarında hazır bulunmalarına rağmen sınav binasına alınmamalarından doğan mağduriyetlerinin (LYS ye girmeye hak kazanan öğrenciler açısından yeni mağduriyetlere yol açmayacak şekilde) giderilmesi”; **ikinci tavsiye kararı ise** “Sınav saatinden 15 dakika önce sınav binası önünde hazır bulunma kuralının gözden geçirilerek bundan sonraki sınavlarda benzer radikal kararların alınması durumunda ölçülü ve orantılı davranılması ve yumuşak geçiş yapılarak, adayların ve ailelerinin iletişim ve medya araçları ile yeterince bilgilendirilmeleri” dir.

ÖSYM Yönetim Kurulunca ilgi yazıda belirtilen tavsiye kararlarına yönelik yapılan değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

15 dakika kuralı, sınav güvenliğinin gereği gibi yerine getirilmesi, sınav öncesi işlemlerin sınav başlamadan önce tamamlanması ve adayların konsantrasyonunun bozulmaması gerekçeleriyle hayata geçirilmiştir. Kuralın, bu amaçların sağlanmasında hukukun genel ilkelerinden olan “ölçülülük” ilkesinin üç alt unsurundan biri olan **elverişliliğe** uygun olduğu KDK’nın tavsiye kararıyla da teyit edilmektedir. KDK Kararında bu kuralın “ölçülülük” ilkesinin diğer iki alt unsuru olan **gereklilik** ve **orantılılık** ilkelerine aykırılık teşkil ettiği ileri sürülmektedir.

ÖSYM, adaylara en az yük getirecek araç ve yöntemleri seçerek en uygun ve zorunlu/gerekli önlemleri almakta, iş ve işlemlerinde ölçülü davranmaya büyük özen göstermektedir. Alınan tedbir (15 dakika kuralı) hukuka ve hakkaniyete uygun olduğu gibi düzenlemeye ilişkin takdir yetkisi ölçülülük ilkesi çerçevesinde kullanılmıştır.

Bu çerçevede anılan kuralın hem “gereklilik” hem de “orantılılık” ilkeleriyle uyumlu olduğu değerlendirilmektedir.

GEREKLİLİK ilkesi çerçevesinde ele alındığında;

Ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, teknolojik gelişmeler ve geçmiş sınav uygulamalarından elde edilen tecrübeler ışığında, ÖSYM tarafından her bir sınava özgü hazırlanan Kılavuzlar sürekli güncellenmekte ve 6114 sayılı Kanun'un 7 nci maddesinin 5 inci fıkrasına göre ilgili sınavlara başvurular öncesinde adaylara ve diğer ilgililere tebliğ hükmünde olmak üzere resmi internet sitesinden yayımlanmaktadır. Bu çerçevede, ÖSYM Yönetim Kurulu'nun 29.12.2016 tarihli ve YK 2016/26 sayılı kararı ile 2017 yılından itibaren bütün sınav kılavuzlarında yer almak üzere bazı yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerden biri de, sınavlarda soruları cevaplama süresi başlamadan önce, sınav salonlarındaki aday ve görevliler tarafından yapılacak iş ve işlemlerin **zaman ve sürelerinin dakika cinsinden belirlendiği** Sınav Uygulama Talimatı'nın uygulanmaya başlanmasıdır. Bunun yapılabilmesi için, adayların tümünün salonda bulunmasını sağlamak üzere 15 dakika kuralı getirilmiştir. Buna göre, sınavın zamanında ve hatasız başlatılabilmesi için, adayların sınav binalarına girişlerini, sınav sorularını cevaplama zamanı başlamadan 15 dakika önce tamamlamaları gerekmektedir. Benzer uygulamalar, TOEFL (30 dk), PISA (20 dk) gibi yaygın bilinen uluslararası sınavlarda da yer almaktadır.

Yüzbinlerce adayın katıldığı, ÖSYM'nin kadrolu personeli olmayan binlerce kamu görevlisinin görev yaptığı, büyük titizlik gerektiren sınav süreci; ancak **yorum ve kişisel inisiyatifte açık olmayan kesin kurallarla güvenli ve sağlıklı biçimde yürütülebilmektedir**. Bu yüzden, 6114 sayılı Kanun'un 2 nci maddesi gereği sınav kuralları ayrıntılı biçimde kılavuzlarda ilan edilmekte, bütün görevli ve adayların bu kuralları titizlikle uygulaması istenmektedir. **Bir sınavın geçerli sayılmasının ilk ve en önemli şartı, başvurudan başlayarak her aşamada ilgili sınavın kılavuzunda tanımlanan kurallara uygun biçimde sınav sürecinin sonlandırılmasıdır**. 2017 YGS'de 2.265.908 aday sınava başvuruda bulunmuş, sınav 7.646 binada, 123.311 salonda, 348.049 görevli ile gerçekleştirilmiştir. Bazı görevliler, özellikle YGS gibi büyük sınavlarda, yılda sadece bir ya da iki kez ÖSYM sınav görevi yapmaktadırlar. Örneğin, 2016 yılı boyunca yapılan tüm sınavlarda, sınav görevlilerinden 209.236'sı sadece bir kez, 117.858'i iki kez, 101.400'ü de üç kez ÖSYM sınavlarında görev almıştır. Bu nedenle tüm adaylara sınav kurallarının aynı şekilde uygulanmasının sağlanması ve görevli hatalarının önüne geçilmesi ancak görevlilerce yürütülecek iş ve işlemlerin en ince detayına kadar açık ve anlaşılır bir şekilde tanımlanması ve sıkı zaman çizelgesine bağlanması ile mümkün olabilmektedir.

Bu tanımlılığı ve zamanlılığı sağlamak üzere hazırlanan Sınav Uygulama Talimatına göre, sınav binasına girişten itibaren yapılacak tüm işlemler, adaylar ve görevliler için uygulama birliği sağlamak ve görevlilerin muhtemel yorum farklılıkları nedeniyle oluşabilecek kural ihlallerini ortadan kaldırmak amacıyla, her bir iş ve işlemin uygulama zamanı ve süresi, saat ve dakika cinsinden belirlenmiştir. Soru kitapçıkları ve cevap kâğıdı formları üzerinde adaylar tarafından yapılması gerekli olan ve değerlendirme işlemleri için son derece önemli olan bilgilerin yazılması, kontrol işlemlerinin yapılması ve görevlilerin de sınav kuralları ile ilgili Talimatta yazılı açıklama ve uyarıları zamanında yapabilmesi ve sınavın sağlıklı bir ortamda yürütülebilmesi için, sınava girecek tüm adayların bu esnada

sınav salonunda hazır bulunmaları zorunludur. Bu çerçevede adayların, binaya girdikten sonra sınava gireceği salonları bulmaları, lavabo/tuvalet ihtiyacını karşılamaları ve salondaki yerlerini alarak soruları cevaplama saatinin başlaması öncesinde;

- cevap kâğıtlarının kendi adlarına düzenlenip düzenlenmediğini kontrol etmeleri,
- cevap kâğıdı üzerine Ad-Soyad, T.C. Kimlik Numarası ve imza alanlarını eksiksiz doldurmaları,
- soru ve cevap kağıdının birleştirildiği sınav kitapçığı uygulamasında, el yazısıyla alınan aday bilgileri yanı sıra yazı karakteri tespiti için büyük-küçük alfabe harfleri ile rakamlar için ayrılmış alanları doldurmaları,
- soru kitapçıkları dağıtıldıktan sonra kitapçığın sayfalarında bir eksiklik veya hata olup olmadığını tek tek kontrol etmeleri,
- soru kitapçığı üzerindeki soru kitapçık numarasını cevap kâğıdı üzerinde ilgili alana yazıp kodlamaları

gerekmektedir.

Aynı zaman dilimi içinde görevlilerin ise;

- salonda bulunan adayların giriş belgeleri ile kimlik bilgilerinin Salon Aday Yoklama Listesindeki fotoğraf ve bilgilerle tek tek karşılaştırması varsa kimliği kuşkuyla adaylarla ilgili olarak Bina Sınav Sorumlusunun haberdar edilerek gerekli işlemlerin yapılması,
- Sınav Uygulama Talimatında belirlenen açıklamaların her işlem öncesinde tüm adayların duyacağı şekilde yüksek sesle okunması,
- adaylara dağıtılan ve kontrolü aday tarafından yapılan soru kitapçıkları üzerindeki karekod etiketlerinin sökülerek tek tek Salon Aday Yoklama Listesinde adayın fotoğraf ve bilgilerinin bulunduğu alana yapıştırılması ve varsa adayla ilgili açıklamaların kodlanıp yazılması

işlemlerini soruları cevaplama süresi başlamadan önce tamamlamaları gerekmektedir.

Aday ve görevliler için yukarıda sayılan iş ve işlemlerin cevaplama süresi başlamadan tamamlanabilmesi salondaki aday sayısına bağlı olmak üzere ortalama 20 kişilik bir sınıf için yaklaşık 15 dakika almaktadır. Bu iş ve işlemler için kesin süreler belirlendiğinden, sınavın bütün salonlarda tam zamanında başlayabilmesi ve kuralların tüm adaylara eşit biçimde uygulanabilmesi için, **adayların soruları cevaplamaya başlama saatinden en az 15 dakika önce sınava girecekleri binalarda hazır bulunmaları sınav güvenliğini ve adaletini sağlamak için gerekli bir uygulamadır.**

Tüm iş ve işlemlerin zamanlı ve disiplin içinde yerine getirilmesini ilke edinen **ÖSYM tarafından yapılan genel duyuruların yanı sıra tüm adaylara elektronik onay sistemi ile birebir tebliğ edilen, “süresi içinde sınav binasına giriş yapmayan adayların sınava alınmaması kuralı”, hizmetin gerekleri dikkate alındığında bireylerin eğitim haklarına ölçsüz müdahale edilmesi olarak kabul edilemez.** Milyonlarca adayın katıldığı

sınavlarda yapılacak düzenlemeleri; kusur, ihmal, tedbirsizlik, özensizlik, önem vermeme, yanlış bilme, unutkanlık veya kendi iradesine bağlı olmayan, kaza, hastalık, hava koşulları, trafik yoğunluğu gibi nedenlerle sınava katılmayan adayların olması her sınavda muhtemeldir. **Bu ve buna benzer gerekçelerle sınava geç kalan adayların sınava alınmaması, idare tarafından adayların temel haklardan mahrum edilmesi olarak değil, sınava özgü hizmetin gereklerinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir.** Nitekim kamu idarelerine ve yargı mercilerine yapılan hak arama başvurularında, **KDK'ya yapılan başvurular da dahil olmak üzere, belirli süreler aranmakta, bu süreler içinde yapılmayan başvuruların işleme alınmaması, Anayasa'nın teminat altına aldığı temel haklardan yoksun bırakılma olarak değerlendirilmemektedir.**

Geç geldiği için sınava alınmayan adaylarla ilgili KDK'nın, soruların cevaplanmaya başladığı anda sınav binasına gelen adayların da başka salonlarda sınava alınması önerisi, aşağıdaki gerekçelerle sınav güvenliğinde yönetilmesi mümkün olmayan ciddi zafiyet oluşturacaktır.

İlk olarak, ÖSYM sınavlarında her bir aday için üzerinde fotoğrafının bulunduğu tek bir cevap kağıdı basılmakta ve sınav evrakı salon içinde oturma düzenine göre matbaa aşamasında paketlenmektedir. Salon görevlileri, her bir adayı, adayların salonda oturma düzenine uygun biçimde yerleştirildiği fotoğraflı Salon Aday Yoklama Listesi ile sınava giriş belgesindeki fotoğraf ve kimliğindeki fotoğrafı karşılaştırarak salonlara almaktadır. Yeni bir salonda sınava alınacak adayın kendisine ait fotoğraflı cevap kağıdı ve fotoğraflı Salon Aday Yoklama Listesi olmadığından güvenlik kontrolü gereğince yapılamayacak, bu durum başkasının yerine sınava girme başta olmak üzere usulsüzlüklere elverişli bir ortam oluşmasına yol açacaktır.

İkinci olarak, birbirini tanıma ihtimali olan kişilerin farklı salonlarda sınava alınması ÖSYM tarafından uygulanan en temel aday atama ilkesidir. Her adayın, adaya özgü olarak basılan ve kendisi için önceden rassal olarak tayin edilmiş sınav binası, salonu ve masasında sınav günü hazır bulunan sınav evrakı ile sınava alınması sınav güvenliğinin ayrılmaz bir parçasıdır. Adaylar sınava girecekleri bina, salon ve sıraları sınava 10 gün kala ancak işlemleri tamamlanabilen ve kendi erişim şifreleriyle Aday İşlemleri Sistemi (AİS) üzerinden alabildikleri Sınav Giriş Belgeleri ile bilebilmektedirler. Binaya geç gelenlere özel salon ayrıldığından önceden bilinmesi, aynı binada sınava giren ve birbirini önceden tanıyan adayların kasten geç kalıp aynı salonda sınava girmek suretiyle kopya amaçlı yardımlaşma çabalarını teşvik edebilecektir.

Üçüncü olarak, yedek sınav evrakının güvenliğinin tesisi için sınav binalarında yedek sınav evrakı bulundurulmamakta, yedek sınav evrakına ihtiyaç duyulan hallerde bu ihtiyaç her sınav merkezinde oluşturulan yedek sınav evrakı yönetim merkezinden karşılanmaktadır. Binalarda yedek sınav evrakının bulundurulması, yaklaşık 7.600 binada uygulanan YGS gibi sınavlarda, önceden belli olmayan sayıda yedek cevap kağıdı ve soru kitapçığı ile yedek görevli bulundurulmasını gerektirecektir ki, bu da hem güvenlik açığı ve belirsizlik oluşturacak hem de ek maliyet getirecektir.

Dördüncü olarak, hiçbir adayın sınava giriş belgesinde yazılı olan salondan başka bir yerde sınava giremeyeceği hükmü uygulamada istikrar kazanmış iken, sınava zamanında gelmeyerek kural ihlali yapan adayların ayrı salon açılarak sınava alınmaları, zamanında sınava giren adaylar nezdinde geç gelenlere özel muamele yapıldığı veya ayrıcalık tanındığı değerlendirmesine yol açabilecektir.

Ayrıca standart dışı sınav uygulamalarında hem denetim zafiyeti hem de görevli hataları daha fazla ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden sınavlara katılan aday ve görevli sayıları göz önüne alındığında her standart dışı uygulamanın, çözdüğünden daha fazla sorun getirmesi söz konusudur.

ORANTILILIK ilkesi çerçevesinde ele alındığında;

ÖSYM, sınav, ölçme, değerlendirme ve yerleştirme işlemlerini güvenilirlik, gizlilik, tarafsızlık, bilimsel ilkeler çerçevesinde ve adaylara fırsat eşitliği sağlayacak biçimde yerine getirmektedir. Sınavlar, her bir sınav için hazırlanarak önceden ilan edilen, sınavla ilgili tüm bilgi ve kuralları içeren Kılavuzlarda yer alan hükümler çerçevesinde yapılmakta olup geç kalan adayların sınava alınmaması bir idari yaptırım niteliği taşımamaktadır. İdari yaptırım kamu düzenini bozan fiillere uygulanır. Geç gelenlerin sınava alınmaması bir yaptırım olmadığından, orantısız bir yaptırımdan da söz etmek mümkün değildir. Somut olayda sınava vaktinde gelmediği/gelemediği için sınavı kaçırma durumu söz konusudur.

Geç kaldığı için sınava alınmama bir ceza olmadığı için, konunun cezalara ilişkin yargı kararlarıyla oluşmuş hukuki durum kapsamında değerlendirilmesi isabetli değildir. Sınava geç kalanın alınmaması, aday bakımından, bir şartın zamanında yerine getirilmemesinin zorunlu sonucuna maruz kalma olarak nitelenebilir. Kılavuzda belirlenen zamanda başvurusunu yapmayan/yapamayan; fotoğraf ve diğer bilgilerini zamanında güncellemeyen, başvuru yaptığı halde ücretini ödemeyen/ödeyemeyenlere sınava giriş belgesinin düzenlenmemesi; bütün bunları yapmasına rağmen sınava giriş belgesi ve geçerli kimlikleri yanında olmadan sınav binasına gelen adayların sınav salonlarına alınmaması ile yine kılavuzda belirlenen zamanda sınav binasına gelmeyen/gelemeyen adayın durumu arasında sebep ve sonuçları bakımından bir fark bulunmamaktadır. Bunların hiç birisi adaylara verilen bir ceza veya yaptırım niteliğinde değildir.

Ayrıca, Kanun ve ilgili Kılavuzlarda da açıkça belirtildiği üzere sınava girişi düzenleyen kuralların ihlalinin iki tür karşılığı bulunmaktadır. Bunların **ilki** 6114 sayılı Kanun'un 10 uncu maddesinde kopya ve bağlantılı ihlaller ile ilgili olup bu hallerde sınavın iptali, 2 yıl tüm sınavlardan men ve 1 yıldan 4 yıla kadar hapis cezasını öngörmektedir. Burada eylemin niteliğine göre bir **kademelendirme** yapmak mümkündür. **İkincisi** ise anılan Kanun'un 9 uncu maddesinin 5 inci fıkrası kapsamında sınav kurallarının düzenlendiği yönetmelik veya kılavuz esaslarına aykırılık teşkil eden davranışların tespit edilmesi halinde adayın **sınava alınmaması**, alınmışsa sınavının **geçersiz sayılmasıdır**. Kopya kapsamına

girmeyen kural ihlalleri aday yönünden sınava alınmama veya sınav iptali dışında başka herhangi bir sonuç doğurmamaktadır. Bu nedenle elverişlilik ve gereklilik çerçevesinde kural dışı olarak tanımlanan bir durumun ortaya çıkması halinde yapılabilecek olan tek şey adayın sınava alınmaması veya sınavının geçersiz sayılmasıdır. Sınava almama veya sınavın geçersiz sayılmasının kademelendirilmesi mümkün olmadığından ve sonucun bölünmezliği nedeniyle ölçülülük ilkesi bağlamında orantılı olmayan bir uygulamadan bahsetmek mümkün değildir.

İdari İstikrar ve Haklı beklenti ilkeleri çerçevesinde ele alındığında;

15 dakika kuralı 2017 yılı başından itibaren tüm sınavlarda uygulanmaktadır.

YGS bağlamında bu kural;

- 03/01/2017 tarihinde ÖSYM web sayfasında yayımlanan ve ÖSYS ile ilgili tüm iş ve işlemleri kapsayan 2017-ÖSYS Kılavuzuyla,
- 02/03/2017 tarihli YGS Sınav Giriş Belgelerinin Edinilmesi başlıklı basın duyurusuyla,
- 16/02/2017 tarihinde yayımlanan 2017-YGS Aday Eğitim Filmiyle,
- Milli Eğitim Bakanlığına 02/03/2017 tarihinde okullarda ilan edilmesi için gönderilen “2017 ÖSYM Sınav Kuralları Değişikliği” konulu yazıyla,
- ÖSYM Sosyal Medya hesaplarıyla,
- Muhtelif zamanlarda ÖSYM Başkanı tarafından basın kuruluşlarına yapılan açıklamalarla

kamuoyuna duyurulmuştur.

Bütün bu duyurulara ek olarak bu kural, sınava giriş için şart olan Sınav Giriş Belge dökümü öncesinde ancak “OKUDUM, ANLADIM” onayıyla geçilebilen bir uyarı ekranıyla elektronik olarak tüm YGS adaylarına tebliğ edilmiş ve giriş belgesi üzerinde yazılı bilgilendirmeye de kuralın yazılı tebliğ edilmediği hiç bir aday kalmamıştır. Bu durum KDK’ya başvuran adaylar da dahil olmak üzere tüm adayların (%100) bu işlemi yaptığına dair LOG kayıtlarından tespit edilmiştir. 2017 YGS’de 2.162.895 adayın sınava zamanında girmiş olması da bunu teyit etmektedir.

ÖSYM tarafından yapılan yılda ortalama 40 sınavın her birinin aday kitlesi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla tüm kurallar her farklı sınava başvuran adaylar için bir ilk olma özelliği taşıyabilmektedir. Bir kural ile ilk kez karşılaşan adaylar her zaman olacaktır. Yıllardan beri uygulanmakta olan, istikrar kazanmış ve adayların binaya alınmamasına veya sınavlarının iptal edilmesine yol açan cep telefonu, kol saati gibi yasaklı eşyaları yanında bulundurma, sınava giriş belgesi olmadan sınava alınmayı talep etme, nüfus cüzdanı dışında kimlik belgeleriyle sınava girmeye çalışma gibi kural ihlalleri nedeniyle sınavı iptal edilen adaylara her sınavda rastlanmaktadır.

SONUÇ

KDK kararında iki tavsiyede bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan; *“Kurumumuza başvuran ve 116 adayın sınav saatinden önce sınav binalarında hazır bulunmalarına rağmen sınav binasına alınmamalarından doğan mağduriyetlerinin (LYS ye girmeye hak kazanan öğrenciler açısından yeni mağduriyetlere yol açmayacak şekilde) giderilmesi”* yönündeki tavsiye kararına ilişkin olarak;

KDK’ya başvuran adayların mağduriyetlerinin giderilmesinden kasıt bu adaya yönelik yeni bir sınav yapılması ise, 117 kişi ve benzer durumdakilere ilişkin bu tavsiyenin aşağıda açıklanan nedenlerden dolayı **yerindelik ve uygulanabilirlik ilkelerine uygun olmadığı** değerlendirilmektedir.

Tavsiye kararına **yerindelik** açısından bakıldığında; 15 dakika kuralı, yukarıda ayrıntılı olarak izah edildiği üzere, sınav güvenliğinin gereği gibi yerine getirilmesi ve sınav öncesi işlemlerin sınav başlamadan önce tamamlanması gerekçeleriyle hukukun genel ilkelerinden olan “gereklilik”, “elverişlilik” ve “orantılılık” ilkelerine uygun bir şekilde oluşturulmuş, idare tarafından tüm araçlarla kamuoyuna ve ilgililere zamanında duyurulmuş, sınava girecek tüm **adaylara da yazılı olarak tebliğ edilmiştir.**

Geç kaldığı için sınava alınmama bir ceza olmadığı için, konunun cezalara ilişkin yargı kararlarıyla oluşmuş hukuki durum kapsamında değerlendirilmemesi daha isabetli bir yaklaşım olacaktır. **Sınava geç kalanın alınmaması durumu, aday bakımından ancak bir ön şartın zamanında yerine getirilmemesinin zorunlu sonucuna maruz kalma olarak değerlendirilebilir. Bu durumda idarenin düzenleyici işlemleri nedeniyle oluşan bir mağduriyetten söz edilemez.**

Tüm iş ve işlemlerin zamanlı ve disiplin içinde yerine getirilmesini ilke edinen **ÖSYM tarafından yapılan genel duyuruların yanı sıra tüm adaya elektronik onay sistemi ile birebir tebliğ edilen, “süresi içinde sınav binasına giriş yapmayan adayların sınava alınmaması kuralı”, hizmetin gerekleri dikkate alındığında bireylerin eğitim haklarına ölçsüz müdahale edilmesi olarak kabul edilemez.** Milyonlarca adayın katıldığı sınavlarda yapılacak düzenlemeleri; kusur, ihmal, tedbirsizlik, özensizlik, önem vermeme, yanlış bilme, unutkanlık veya kendi iradesine bağlı olmayan, kaza, hastalık, hava koşulları, trafik yoğunluğu gibi nedenlerle sınava katılamayan adayların olması her sınavda muhtemeldir. **Bu ve buna benzer gerekçelerle sınava geç kalan adayların sınava alınmaması, idare tarafından adayların temel haklardan mahrum edilmesi olarak değil, sınava özgü hizmetin gereklerinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Nitekim kamu idarelerine ve yargı mercilerine yapılan hak arama başvurularında, KDK’ya yapılan başvurular da dahil olmak üzere, belirli süreler aranmakta, bu süreler içinde yapılmayan başvuruların işleme alınmaması, Anayasa’nın teminat altına aldığı temel haklardan yoksun bırakılma olarak değerlendirilmemektedir.**

Kılavuzda belirlenen zamanda başvurusunu yapmayan/yapamayan; fotoğraf ve diğer bilgilerini zamanında güncellemeyen, başvuru yaptığı halde ücretini ödemeyen/ödeyemeyenlere sınava giriş belgesinin düzenlenmemesi; bütün bunları yapmasına

rağmen sınava giriş belgesi ve geçerli kimlikleri yanında olmadan sınav binasına gelen adayların sınav salonlarına alınmaması ile yine kılavuzda belirlenen zamanda sınav binasına gelmeyen/gelemeyen adayın durumu arasında sebep ve sonuçları bakımından hiçbir fark bulunmamaktadır. **Bunların hiç birisi adaylara verilen bir ceza olmayıp, adayın kendi ihmâl, kusur veya tedbirsizliği nedeniyle, yararlanma kuralları şartları taşıyan herkes için aynı olan haklardan faydalanamamasıdır.**

Tavsiye kararına **uygulanabilirlik** açısından bakıldığında; geç kaldığı için sınava alınmayan adaylar için yeni bir sınavın yapılması halinde, yeni sınavdan geçerli puan alan her adayın 2017 YGS sonuçlarıyla birlikte açıklanan önceki sıralamaya dahil edilebilmesi için, aday sıralamasının tüm adaylar için yeniden yapılması gerekecektir. 15 dakika kuralı nedeniyle sınava katılmadığını belirten adaylara yönelik yeni bir sınav yapılması durumunda kaçınılmaz olarak iki sınav arasında kolaylık-zorluk tartışması ortaya çıkacaktır. İki sınavın tamamen denk kabul edilmesi; ancak, daha önce benzer aday kitlelerinin katıldığı sınavlarda sorulmuş aynı **güçlük** ve **ayırtecilik** özelliklerine sahip soruların sorulması ile mümkündür. Ülkemizde sınav soruları yargı kararları sonucu kamuoyuna açıklandığından, yeni bir sınavın daha önce denenmiş, **güçlük** ve **ayırtecilik** parametreleri belli sorularla yapılması mümkün değildir. Farklı aday kitlesine güçlük ve ayırtecilik parametreleri belirlenmemiş farklı sorularla yapılacak olası bir sınavın test puanı ortalamaları ile sonuçları açıklanan 2017-YGS test puanı ortalamaları aynı olmayacaktır. **Bu yüzden yeni sınavın sonuçlarının diğer adayların sonuç ve sıralamasını negatif yönde etkilemeksizin, yani 2017 YGS ile LYS'ye girmeye hak kazanan adayları mağdur etmeden iki sınav sonucunun birleştirilmesi teknik olarak mümkün değildir.**

YGS sınavı bir baraj sınavı olma yanında aynı zamanda bir sıralama sınavıdır. Sıralama sınavlarında adaylar aldıkları puanlara göre başarı sıralamasına tabi tutulmaktadır. Herhangi bir sıralama sınavında başarı sırası hesaplanırken, önce adayların puanları hesaplanmakta, sonra büyükten küçüğe doğru sıralanmakta ve her adaya bulunduğu yer ile ilgili bir başarı sırası verilmektedir. Aynı doğru-yanlış sayıları ve puana sahip birden fazla aday olması durumunda, başarı sırası bu adaylar için aynı olmakta, bir sonraki başarı sırası aynı sıraya sahip aday sayısı atlanarak verilmeye devam edilmektedir. Örneğin 345,250 puana sahip 3 aday ve bu adayların başarı sırası birbirine eşit olarak 20.000 ise ve 345,250'den sonraki en yüksek puan 344,135 ise; 344,135 puan alan adayın başarı sırası 20.001 değil 20.003 olmaktadır. Yani her aday sıralamadaki yeri ile kendisinden yüksek puan alanların sayısını tam olarak bilebilmektedir. Böylesi bir durumda yapılacak yeni bir sınavın puan ve sıralaması, tüm adaylar için yeniden değerlendirme işlemi yapılmasını zorunlu kılacak olup yeni sınava giren ve puanı hesaplanan her bir aday 2017 YGS sonuçları ile birleştirildiğinde, barajı geçemeyenler de dâhil olmak üzere, kendisinden düşük puan almış tüm adayların başarı sırasının düşmesine neden olacaktır. Bu ise başarı sırası değişecek adayların haklı itirazına neden olacak ve yeni sınavla önceki sınavın eşdeğerliği tartışmasına yol açacaktır. Böyle bir durumda kurala uymayan görece az sayıda adayın, kurala uyanların eğitim haklarını **ölçsüz** bir şekilde maddi ve manevi olarak olumsuz yönde etkilemesi söz konusu olacaktır. **Bu sebeple sınav binasına kılavuzda ilan edilen zamanda gelmiş ve**

sınavla ilgili tüm kurallara riayet etmiş olan adayların herhangi bir mağduriyete uğramasına yol açmadan yeni bir sınavın yapılması mümkün değildir.

Diğer bir konu da olası bir sınavda KDK'ya başvuran adaylar dışında bu saatlerde sınav binası önünde olan tüm adayların kapsanmasıdır ki bu konuda bir kayıt tutulmadığından bu tür durumda olan adayların tam sayısı bilinmemektedir.

Sayılan nedenlerle tavsiye kararında belirtilen “.....116 adayın sınav saatinden önce sınav binalarında hazır bulunmalarına rağmen sınav binasına alınmamlarından doğan mağduriyetlerinin (LYS ye girmeye hak kazanan öğrenciler açısından yeni mağduriyetlere yol açmayacak şekilde) giderilmesi” nin yukarıda açıklanan bilimsel ve teknik nedenlerle mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir.

KDK'nın ikinci tavsiye kararı olan “Sınav saatinden 15 dakika önce sınav binası önünde hazır bulunma kuralının gözden geçirilerek bundan sonraki sınavlarda benzer radikal kararların alınması durumunda ölçülü ve orantılı davranılması ve yumuşak geçiş yapılarak, adayların ve ailelerinin iletişim ve medya araçları ile yeterince bilgilendirilmeleri” ile ilgili olarak;

ÖSYM tarafından yapılan yılda ortalama 40 sınavın her birinin aday kitlesi birbirinden farklıdır. Dolayısıyla tüm kurallar her farklı sınavı başvuran adaylar için bir ilk olma özelliği taşıyabilmektedir. Bir kural ile ilk kez karşılaşan adaylar her zaman olacaktır. Yıllardan beri uygulanmakta olan, istikrar kazanmış ve adayların binaya alınmamasına veya sınavlarının iptal edilmesine yol açan cep telefonu, kol saati gibi yasaklı eşyaları yanında bulundurma, sınava giriş belgesi olmadan sınava alınmayı talep etme, nüfus cüzdanı ve pasaport dışında kimlik belgeleriyle sınava girmeye çalışma gibi kural ihlalleri nedeniyle sınavı iptal edilen adaylara her sınavda rastlanmaktadır.

Ihlalleri azaltmak için kuralların esnetilmesinin veya kaldırılmasının faydalı olmayacağı ve çözüm üretmeyeceği değerlendirilmektedir. Sınavlarda herhangi bir kuralın ihlal edilmemesi ideal olanıdır; ancak bu, pratikte mümkün olmadığı için ihlalleri en aza indirmeye yönelik caydırıcı tedbirler alınmalıdır. Kural ihlallerini azaltmanın en etkili yolu, kuralların ayırım yapılmaksızın tüm adaylara aynı titizlikle uygulanması ve bu konuda hiç kimseye veya aday gruplarına istisna tanınmamasıdır.

Tavsiye kararında belirtilen, 15 dakika kuralından herkesin haberdar olabilmesi için yıllara yayılmış bir yumuşak geçişin bu süreçte, ÖSYM'nin yukarıda bahsedilen adayları ve kamuoyunu bilgilendirmelerinin yanı sıra, KDK aracılığı ile de konunun basına geniş ölçüde yansımaları sonucu, sınav binalarına soruların cevaplanmaya başlanma saatinden en geç 15 dakika önce gelme gerekliliği artık yeterince duyulmuş olduğu için, uygulamanın öğrenilmesi için yıllara yayılmış bir geçişe de ihtiyacın kalmadığı değerlendirilmektedir.